

Barnekonsekvensanalyse/ Barnerettighetsvurdering

Barnerettighetsvurdering eller Barnekonsekvensanalyse er redskap for å synliggjøre hvordan beslutninger og planer påvirker barns rettigheter og behov (et barne-perspektiv) og for å involvere barna selv til dialog når deres interesser berøres (barn og unges eget perspektiv). Dette gir grunnlag for å sette inn tiltak der det trengs. Når barn er involvert, er informasjon om resultat av prosessen særlig viktig. Tiltaket kan gi et bedre grunnlag for kommunal forvaltning, planer og beslutninger på alle nivåer og i ulike sektorer. Tiltaket her fokuserer fysisk planlegging for bedre oppvekstmiljø.

1 Problem og formål

Barn, dvs personer under 18 år, er umyndige og deltar ikke i formelle planprosesser som påvirker deres oppvekstmiljø. Der barn og unges interesser kommer i konflikt med andre interesser taper de ofte. Dette kan gå ut over arealer til fri lek og utfoldelse, lokalisering av institusjoner og fritids-arenaer, trygge ferdselsveger mv. Det svenske Boverket (2020a) finner at rommet for barn i bymiljøet krymper og gir dårligere forutsetninger for fysisk aktivitet og bevegelsesglede. Trangboddhet øker for barnefamilier, noe som forsterker betydningen av gode uterom. Mye trafikk der barn ferdes og oppholder seg er en tredje stor utfordring.

Norske evalueringer gjennom mange år (f. eks. Kolbenstvedt & Sæterdal 1977, Hanssen 2018a og b og 2023, Frislid Meyer m.fl. 2021) viser at flere faktorer kan bidra til at barns interesser svekkes i plan prosesser:

- Manglende konkretisering av krav til barns oppvekstmiljø og av krav kommunen kan stille til private utbyggere i gjeldende lover og regler
- For lite ressurser til å utvikle egne retningslinjer i mindre kommuner
- Manglende forståelse for at alle opp til 18 år er barn og at sandkasser ikke er nok for

alle

- Særskilt ordning/talspersoner for barna (jf. pbl § 3.3) brukes oftere enn barn og unge selv
- Lite samarbeid mellom planetater og etater med kompetanse på barn (skole, helse, idrett, kultur mv.)
- Uklar ansvarsdeling mellom kommuner og fylkesmenn/statsforvaltere som skal veilede kommunene
- Motsetning mellom behov for statlig konkretisering og ønsket kommunalt selvstyre.

Konkrete krav om *Barnerettighetsvurderinger* (BRV) eller *Barnekonsekvensanalyser* (BKA) i lover og regelverk vil bidra til synliggjøring av om og hvordan barn berøres og gi større mulighet for at deres beste blir med i grunnlaget for beslutninger. FNs Barnekonvensjon har flere artikler som har medvirket til økt oppmerksomhet om barns interesser i utvikling av lover og retningslinjer for kommunal planlegging:

- 2 Alle barn har samme rettigheter og lik verdi. Barn skal ikke diskrimineres
- 3 Barns beste skal være et grunnleggende hensyn i alle beslutninger og tiltak som berører barn
- 4 Virkeliggjøring av de anerkjente rettigheter, dvs oppfølging av alle rettigheter i konvensjonen
- 6 Barnets rett til liv og utvikling skal sikres
- 12 Barns rett til å gi synpunkter i saker som angår dem og som skal vektlegges.

Barns rett til å involveres er fra 2014 slått fast i §104 i Norges grunnlov og i [Plan- og bygnings-lovens](#) § 1, 3, 5 og 12. [Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging](#) (RPR-BU) fra 1995 stiller også klare krav til barns rettigheter i planleggingen. FNs barnekomité mente i 2018 likevel at den norske staten: «*bør øke sin innsats for å styrke overholdelsen av praksis av barns rett til å bli hørt, særlig når det gjelder yngre barn.*». Dette er fulgt opp på flere måter.

Regjeringen peker i [Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging](#) 2019 - 2023 og 2023 -2027 (KMD 2019a, KDD 2023) på at kommunenes planlegging har medført at mangel på ledige arealer i byer og tettsteder truer parker og grønne områder, se [Overordnet grønnstrukturplanlegging](#). De forventer at disse blir bedre skjermet framover. Naturlige, grønne områder for fri lek og utfoldelse ikke styrt av voksne trengs i en situasjon med en stadig mer institusjonalisert barndom (Holloway & Pimlott-Wilson 2014, Hjorthol & Nordbakke 2015). Uteområdene er derfor en viktig ressurs i nærmiljøet og det er viktig at arealbehov spilles inn tidlig i planprosesser (KDD 2023). Regjeringen peker på at;

«Kommunene har et særlig ansvar for å sikre lett tilgjengelige arealer til opphold og aktivitet for barn og unge, eldre og mennesker med nedsatt funksjonsevne.» Se forventning nummer 25i KDD2023.

Regjeringen har påpekt statens plikt til å gjøre barnerettighetsvurderinger når ny politikk og nye lover lages i NOU 2019:23 Opplæringsutvalget og NOU 2020:14 Barnelovutvalget. Begge tar opp fraværet av gode modeller og prosesser for BRV. Kommunal- og distriktsdepartementets (KDD) veiledere om [Barn og unge i plan- og byggesak](#) (2021) og Konsekvensutredninger (2020) gir god oversikt over gjeldende regler.

Barneombudet (2020) har satt krav til *Barnerettighetsvurderinger* av tiltak som berører barn:

«Barnekonvensjonens artikkel 4 pålegger staten å sette inn alle egnede tiltak for å oppfylle forpliktelsene som følger av konvensjonen. Ved ny lovgivning, utforming av planer og politikk innebærer det at myndighetene må vurdere hvilke konsekvenser forslaget har for oppfyllelsen av barns rettigheter, det vil si å gjennomføre en barnerettighetsvurdering.»

Barneombudet har sammen med de Europeiske barneombudene utarbeidet et rammeverk som beskriver hvordan man steg for steg skal gjøre en BRV (ENOC 2021). Statsforvalteren i Viken og Oslo (2022) har sendt anbefalinger til sine kommuner om hvordan de skal jobbe med barns rettigheter:

«Når det tas avgjørelser som påvirker barn og unge, mangler ofte en god vurdering av konsekvensene for barns liv og rettigheter. Det er viktig å gjøre en barnerettighetsvurdering som sørger for at de positive og negative konsekvensene av forslag og vedtak kommer på bordet før endelige beslutninger blir tatt.»

Svenske myndigheter (Barnombudsmannen, Boverket, Trafikverket og flere kommuner har lenge arbeidet med BKA for å følge opp Barnekonvensjonens intensjoner, se referanser i kapittel 11. Tiltaket gir eksempler på prosesser for gjennomføring av Barnerettighetsvurderinger (BRV) eller Barnekonsekvensanalyser (BKA) knyttet til fysisk planlegging i kommunene.

2 Beskrivelse av tiltaket

Barnerettighetsvurdering (BRV) eller Barnekonsekvensanalyse (BKA) er en systematisk arbeidsmåte som skal bidra til at voksne bruker et *barneperspektiv* i statlig og kommunal forvaltning og til at *barns eget perspektiv* blir med i saker som berører dem (Näsman 2005). Metoden kan bidra til økt konkretisering av barnekrav og til å få fram ønsker og behov til et godt oppvekstmiljø. Hva enten det gjelder utbedring av utemiljø, planlegging av nye grøntarealer, fortetting av eksisterende boligområder eller bygging av trafikkarealer, så tar man gjerne flere interesser i betraktning; huseieren, utbyggeren, m fl. Men barna, ca 20 prosent av befolkningen, blir ikke alltid hørt. Det trengs derfor egne **analyser av konsekvenser for barn for å synliggjøre** deres rettigheter, behov og ønsker.

Den internasjonale Barneombudsorganisasjonen beskriver en prosess i åtte ledd som skal hjelpe kommunen å klargjøre aktuelle planer og beslutningers konsekvenser for barn og unge og behovet for en BRV/BKA, se figur 1. De understreker at modellen må tilpasses lokale forhold og at en kan slå sammen eller tilføye trinn etter behov (ENOC 2021). Barnombudsmannen i Sverige beskriver f.eks en prosess i fem ledd, se figur 2. En enkel sjekkliste for å vurdere hvordan planer skal håndteres er vist i figur 3.

Barn og unge tegner en byplan. Kilde: Elise Eriksson, LNU (2012)

Figur 1: En modell for Barnerettighetsvurderinger i åtte trinn. Kilde: ENOC 2021 v Lisa Payne.

Figur 2: En arbeidsprosess for BKA (Barnombudsmannen 2015).

1. Kartlegging av behovet for BKA

Berøres barn av planen? Hvilke data finns? Trenger de å kompletteres? Er det aktuelt å involvere barn i prosessen? Hvis ja, hvilken metode skal brukes?

2. Beskrivelse og registrering

Hva er hensikten med planen? Hvilke barn berøres? Hvilke behov, ønsker og synpunkter har ulike grupper av barn?

3. Analyse av forslagets konsekvenser.

Hvilke interesser er eventuelt i konflikt med barns beste? Hvilke gevinster kan planen/tiltaket gi barna?

4. Prøve ut og evt vedta forslag til forbedringer eller endringer der barnas beste på kort og lang sikt veies i forhold til andre interesser. Hvilke tiltak kan kompensere for eventuelle negative effekter for barn?

5. **Evaluering og tilbakeføring til barna.** Hvordan har barna fått informasjon om resultater av deres innspill til forslaget eller planen? Konkrete resultat nå eller grunnlag for seinere besluttt? Hva kan læres til kommende BKA?

Frågor

Har vi gjort en kartläggning?
Till exempel av barns rörelsemönster, mötesplatser/naturområden/lekställen som är viktiga för barn och unga, olycks- och hälsorisker i området, trygga/otrygga platser, vägar och gång- och cykelvägar.

Ja Beskriv kortfattat hur kartläggningen genomförts. Nej Varför inte?

Har vi kunskap om tillgänglig service för barn, ungdomar och barnfamiljer?
Till exempel förskolor, skolor, fritidsanläggningar såsom idrottsplatser och bad, kollektivtrafik, lekplatser, grönområden och parker.

Ja Beskriv Nej Varför inte?

Beskriv kortfattat de konsekvenser som projektet kan få för barn och ungdomar.

Vilka barn och ungdomar kan komma att påverkas av projektet?

Bedömer vi att konsekvenserna av förslaget är så stora att en barnkonsekvensanalys ska göras?

Ja På vilket sätt? Nej Varför inte?

Har barn och ungdomar fått uttrycka sin mening?

Ja På vilket sätt? Nej Varför inte?

Har vår kunskap om förslagets möjliga konsekvenser för barn och ungdomar påverkat utformningen av förslaget?

Ja På vilket sätt? Nej Varför inte?

Innebär projektet att vi sätter barnets bästa i främsta rummet?
(Gör en helhetsbedömning utifrån barnkonventionens fyra aspekter rörelsefrihet, tillgänglighet, säkerhet och miljö)

Ja På vilket sätt? Nej Varför inte?

Kompensatoriska åtgärder?

Figur 3: Sjekkliste for spørsmål Huddinge skal ta opp i alle planer som berører barn. Kilde: Huddinge 2016

Temaer en planrelatert BKA kan belyse

Kommunene har gjennom Barnekonvensjonen ansvar for at se til at alle barn får sine rettigheter tilgodesett og at barneperspektivet løftes fram. Hvilke spørsmål som skal brukes avhenger naturligvis av type prosjekt. Er det en overordnet plan, en områdeplan eller en reguleringsplan? Er det spørsmål om å forbedre eller unngå uheldige konsekvenser av planer kommunen eller andre jobber med eller er det forbedring av områder barna bruker, møteplasser i nærmiljøet, skolegård, lekeplasser, parker, arealer for fritidsaktiviteter, m.v. Flere svenske kommuner, har laget veiledere og sjekklister som skal støtte prosesser og beslutninger. Stockholms stad (2019) har vedtatt en strategi for ivaretagelse av barns interesser i alle virksomheter som de betegner som en Integrert BKA (IBKA), se tabell 1.

Tabell 1: Eksempler på spørsmål å stille knyttet til viktige temaer i en Integrert Barnekonsekvensanalyse IBKA (Stockholms stad 2019).

Miljø og helse

Boende og hverdagsliv

Trygghet og tilgjengelighet

Plasseres arealer barn bruker/
skal bruke slik at en unngår:

- Luftforurensning?
- Lydforurensning?
- Lysforurensning?

Er arealene giftfrie?

Er utearealer i barnehager, skoler, lekeplasser og andre møteplasser for barn utformet slik at de kan

bidra til:

- Utfoldelse og aktivitet?
- Utvikling av god helse?
- Utvikling av livsmestring?
- Stimulering av kreativitet?

Finns det god tilgang på:

- Barnehager, skoler?
- Idrettsplasser, idrettshaller?
- Grøntområder, parker?
- Plasser for spontanidrett?
- Lekeplasser med universell utforming?

• Plasser for kulturopplevelser, egen kreativitet og fri lek?

Er møteplasser og aktiviteter:

- Stimulerende for fantasien?
- Både trygge og utfordrende med

sikte på å utvikle livsmestring?

- Flerfunksjonelle med et variert innhold som støtter utvikling og kreativitet uavhengig av individuelle forutsetninger?

Gir oppvekstmiljøet rom for egen aktivitet uten tilsyn fra voksne?

Hvor plasseres steder barn bruker i forhold til veger og kommunikasjoner?

Hvor plasseres og hvordan utformes barnearealer ut fra behovet for tilgjengelighet?

Finns det:

- Sikre og trygge skoleveger?
- Gangveier eller bilfrie soner nær skolen?

• Sikre og trygge veier til barns møteplasser og fritidsaktiviteter?

Hvordan er holdeplasser for kollektivtrafikk plassert i forhold til

barns bevegelsesmønster?

Hvordan utformes barns møteplasser mht variasjon og tilrettelegging for å kunne orientere seg?

Mange sosiale spørsmål kan koples til fysiske forhold. Den fysiske planleggingen har store konsekvenser for folkehelse, fordelingsaspekter og for barnas sosiale liv og utvikling. For å nå mål om en sosialt bærekraftig utvikling og om at planlegging skal skje ut fra et barneperspektiv har det svenske Boverket (2019) i samarbeid med kommunene tatt fram tre verktøy:

- En kunnskapsbase om effekter av planrelaterte tiltak (PBL-basen, Boverket (2015))
- Metode for en Sosial konsekvensanalyse (SKA), Boverket (2017)
- Metode for en Barnekonsekvensanalyse (BKA), Boverket (2020a og b).

Siden barns interesser ikke alltid kan veie tyngst og siden barn kan ha ulike interesser (pga kjønn, alder eller preferanser) er det viktig både å **synliggjøre interessekonflikter** og samsvar mellom barneinteresser og andre aldersgruppers interesser. Ofte gjør man mer rede for kostnadene for samfunnets innsatser for barn og unge enn for gevinstene. Ved å se på faktiske og målbare konsekvenser av alternativer blir det lettere å konkretisere gevinster.

Kommunelovens § 5.12 krever at hver kommune og hver fylkeskommune oppretter et ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom. [Plan- og bygningslovens](#) § 3.3 krever at kommunene skal ha en særskilt ordning, f.eks talspersoner, som skal påse at barneperspektivet blir ivaretatt i planleggingen. I tillegg gir pbl § 5.1 kommunene ansvar for å gjøre barn til subjekt, dvs å sikre en aktiv medvirkning fra barn, slik at barns eget perspektiv kommer med. Ved valg av metode er det nødvendig å vurdere barnas alder og modenhet. Samarbeid mellom planfaglige og barnefaglige etater er viktig for å få til dette, se Göteborg (2016, 2017 og 2019).

Møter med de som er eksperter på å være barn er viktige grep, se Barneombudets

håndbøker (2018 og 2021a), se figur 4 og 5. Når barn og unge skal involveres i planprosesser det nødvendig å ha et opplegg som gir barn trygghet og tillit. Man må fra starten være tydelig på hva barna kan forvente og forsikre seg om at de skjønner opplegget. De må også få en mulighet for å trekke seg. Man bør fortelle hva materialet skal brukes til, av hvem og i hvilken grad det vil kunne påvirke kommunens beslutninger. Dette vil gjøre det mer meningsfullt å delta.

I dialoger eller intervjuer/spørreskjemaer rettet til barn er det avgjørende å ha rom for egne innspill fra barn og unge, ikke bare bruke fastlåste kategorier. I dialogen må en legge vekt på barns problem og la de voksne foreslå og komme tilbake til løsninger, se evaluering av Anneløv (Vägverket 2006). Planlegging og utbygging kan være tidkrevende prosesser i forhold til barndommens tidsperspektiv. Man bør derfor etterstrebe at noen forslag kan realiseres rimelig raskt, slik at barna ser at det nytter å gi synspunkter. Og selvsagt må en sørge for god tilbakemelding av resultater fra barnas arbeid, og klargjøre hva de kan påvirke. Barneombudet har flere veiledere og håndbøker, se referanselisten. Tiltaket Medvirkning av barn og unge i kommunalplanlegging beskriver ulike metoder.

Jo flere uttrykksformer barn kan bruke jo mer nyansert blir deres evne til å formidle sine synspunkter. Det finnes en rekke metoder for å få fram deres kunnskap og synspunkter:

- Tegninger og stiler som må tolkes, noe som kan være vanskelig,
- [Barnetråkk](#) og Ungdomstråkk, der barn registrerer steder og bevegelsesmønstre samt sin vurdering av goder og ulemper ved steder vha av en app. Resultatene kan legges inn på kart til bruk i planprosessen
- Uformelle møter på skolene, stille ut planer i skolene, rollespill
- Fremtidsverksteder for refleksjon knyttet til en område- eller kommuneplan (Bringeland 2017)
- Gåturer eller Walkalong sammen med barna i mindre grupper til lekeområder og andre steder barna bruker (Landsverk m.fl. 2016)
- Møter med barn- og ungdomsråd
- Surveys på nettet., spørreundersøkelser i skolens regi.

Figur 5: Medvirkningshåndboka. Metoder for

å involvere barn og unge i viktige saker. Kilde: Barneombudet 2021a.

I en egen rapport (Barneombudet 2021b) presenteres resultater fra en ekspertgruppe med åtte ungdommer i aldersgruppen 15-19 år. Deres tre hovedanbefalinger er:

- Myndighetene må oppfylle kravet om å gjøre barnerettighetsvurderinger
- Voksne må få informasjon og opplæring om barnekonvensjonen og barnerettighetsvurderinger
- Barn og unge må få informasjon og opplæring om barnekonvensjonen og barnerettighetsvurderinger.

Flere nyere norske eksempler og veiledninger for involvering av barn og ungdommer er beskrevet i veiledere fra KMD (2019b), Barne- og ungdomsdirektoratet (Bufdir 2019 og 2020), Redd barna (2020), se referanser i kapittel 11 og tiltaket Barn og unges medvirkning i kommunal planlegging.

3 Supplerende tiltak

BRV og BKA gjelder ofte detaljplanlegging og konkrete prosjekt. Bjørklid (2007), Hansen (2018a og b, Frislid Meyer m.fl. 2021) med flere peker på flere nasjonale grep som åpenbart vil støtte lokalt arbeid for barns oppvekstmiljø og gi et bedre beslutningsunderlag for saker som berører barn:

- Sentrale styringsdokument og overordnede planer som slår fast at den internasjonale barnekonvensjonens prinsipper skal følges og at en BRV/BKA skal gjennomføres der barns interesser berøres
- Statlige krav om bruk av og veiledning for BRV/BKA, f. eks. i tilknytning til pbl
- Rav til samarbeid mellom etater med plan- og barnefaglig kompetanse for å utvikle kommunens samlede politikk og planer for barns oppvekstmiljø
- Ressurser til utdanning i og informasjon om arbeid med BRV/BKA
- Oppfølging og evaluering av BKA-prosesser med sikte på læring.

4. Hvor tiltaket er egnet

Det er særlig viktig å gjennomføre BRV/BKA på områder der en har erfaring for at det kan være konflikter mellom hensynet til barn og andre interesser. I en periode med voksende byvekst og tilhørende arealknapphet er fortetting et vanlig konfliktområde. Fortetting kan redusere transport-mengde, klimautslipp og lokal forurensing. Prisen kan være at barn mister viktige oppholdsarealer, se [Fortetting med kvalitet](#). Uheldige folkehelse- og fordelingseffekter er andre ulemper, se Millstein og Hofstad (2017), KMD (2019a), Nordbakke (2018) og PLAN (2020).

5 Bruk av tiltaket - Eksempler

Verktøy brukt i Norge

Fylkesmannen i Troms har siden 2009 arbeidet med *Sjumilssteget - Barnekonvensjonen i praksis*, som gir råd og veiledning til kommuner som ønsker å bruke konvensjonen. Satsingen har stimulert norske kommuner og fylkesembeter til å bruke FNs barnekonvensjon (Bufdir 2020). Statsforvalteren i Viken og Oslo ga i 2021 følgende klare anbefalinger om arbeidet med BRV til fylkets kommuner:

«Når det tas avgjørelser som påvirker barn og unge, tilrår vi at XX virksomhet på bakgrunn av barn og unges stemmer gjør barnerettighetsvurderinger som sørger for at de positive og negative konsekvensene av forslag til vedtak kommer på bordet før endelige beslutninger blir tatt.

Konkret vil barnerettighetsvurderinger innebære at XX virksomhet beskriver forslagenes konsekvenser for barn, forslagenes mål og rammeverket for rettigheter (herunder FNs barnekonvensjon og CRPD). Videre bør XX virksomhet i lys av barnerettighetsvurderingene analysere hvordan barn og unge deltar i ulike prosesser.

Til arbeidet med barnerettighetsvurderinger hører også konsekvensvurderinger hvor XX virksomhet identifiserer positive, negative og nøytrale konsekvenser. Konsekvenser av barnerettighetsvurderingene bør synliggjøres i konklusjoner og anbefalinger, og hvis negative konsekvenser bør XX virksomhet foreslå alternativ.

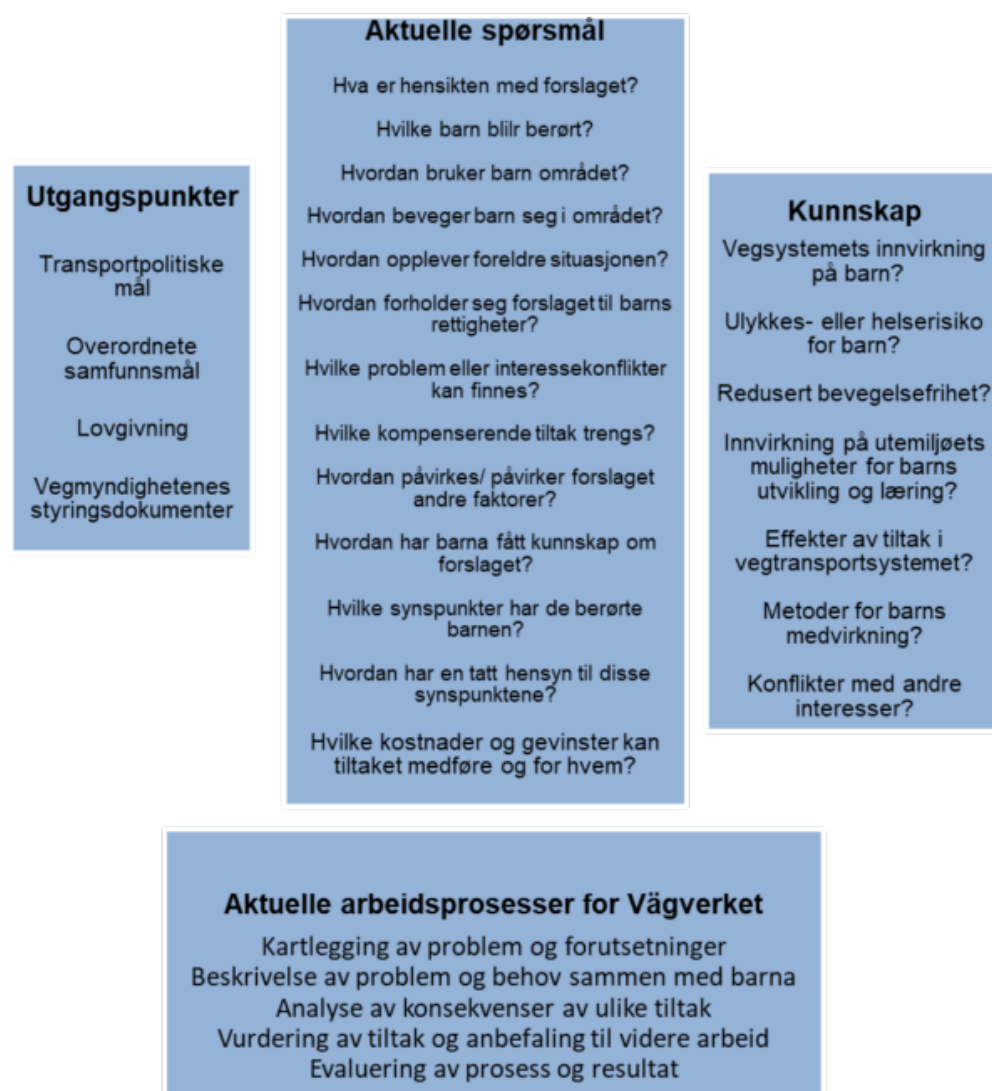
Som en del av XX virksomhets arbeid og dokumentasjon knyttet til nåtidig og fremtidig arbeid i lys av planer etc., tilrår vi at barnerettighetsvurderingenes konklusjoner og anbefalinger dokumenteres og publiseres. I dette ligger også en anbefaling om at XX

virksomhet gjør barnerettighetsvurderinger til en kontinuerlig prosess.»

[Barnetråkk](#) og Ungdomstråkk (Hagen m.fl. 2019 a-c) [er digitale verktøy og undervisningsopplegg](#) som lar barn og unge fortelle planleggere og lokalpolitikere hvordan de reiser og bruker stedet der de bor og hva de vil ha annerledes

Bruk av BKA i Sverige

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) (2020). Har en nettside med linker til forelesing og mal for BKA og eksempler på BKA. Vägverket var tidlig ute med gjennomføring av BKA. Figur 6 viser Vägverkets modell for gjennomføring av en BKA (2005) og aktuelle spørsmål og arbeidsprosesser.

Figur 6: Vägverkets modell for en BKA-prosess med forutsetninger, aktuelle spørsmål og arbeidsprosesser til bruk i deres virksomhet. Kilde: Vägverket 2005.

6 Miljø- og klimavirkninger

Å løfte inn og ta hensyn til barns interesser i beslutningsprosessen vil ofte bety at det legges mer vekt på et *bedre lokalmiljø*. Barn er ut fra fysiologiske grunner klart mer utsatt for lokal forurensning enn voksne og særlig avhengige av et godt miljø. Og et bedre miljø for barn - er

bedre for alle.

Et annet viktig miljøperspektiv er at de er *framtidens medborgere og framtidens trafikanter*. Gode vaner de utvikler som barn påvirker atferd og holdninger som voksne. Dette var et utgangspunkt for at 11 kommuner i Skåne gjorde en felles BKA for å få med barneperspektivet på avfallshåndtering (Boverket 2020b). Kretsloppsplanens mål vil åpenbart ha betydning for barns levevilkår både på kort og lang sikt. Man fant at barn ofte hadde en tydelig bild av problemer og et pragmatisk syn på løsninger. Et godt eksempel er de seks behov som ble nevnt av flest barn og unge under samråd om Stockholm stads (2019) nye overordnede plan:

- Flere ikke-kommersielle rom og møteplasser, særlig under vinterhalvåret
- Kvaliteter som svømmehaller, museer, bibliotek, fotballbaner og parker bør spres over hele byen
- Det trengs flere hus i glade farger
- Kollektivtransporten bør dekke hel byen og være rimeligere
- Det må finnes rimelige boliger i ulike størrelser
- Forskole- og skolegårder må få høyere kvalitet og i visse tilfelle bli større.

Utdanning for holdbar utvikling dreier seg bl.a. om at elevene skal utvikle sin evne til å bruke både sosiale, økonomiske og økologiske perspektiv for å belyse fenomen eller hendelser i miljøet. Barn er *framtidens konsumenter*. Med innsatser rettet mot barn kan en legge grunnen for en bevisst konsumpsjon, resirkulering og sortering.

Økt trafikksikkerhet er et opplagt mål for BKA, jf mål i [Barnas Transportplan](#). Barns kompetanse på eget bevegelsesmønster og på hva de mener eller opplever som farlige hhv trygge ferdselsveier vil gjøre lokal trafikkplanlegging bedre, se tiltaket [Barnetråkk](#).

Å bruke nærmiljøet som utgangspunkt for undervisning skaper en god mulighet for å integrere sosiale, økonomiske og økologiske perspektiv. Skolens arbeid med trafikk, miljø og samfunnsplanlegging handler om å gi elevene innsikt i hvordan vi kan skape et langsiktig holdbart transportsystem og samfunn. Dette forutsetter at man utvider synet på trafikktemaet og endrer trafikkundervisning fra tilpasning/opplæring av barn til nærmiljødialog og læring for holdbar utvikling, Vägverket (2009). Gjennom å kartlegge problem i trafikkmiljøet og utarbeide forslag til forbedringer lærer elevene seg å reflektere over det bygde miljøet og kan utvikle en miljøbevissthet, og evne til å ta initiativ og ansvar.

7 Andre virkninger

Sosial bærekraft er et viktig fundament for en god oppvekst. Data om sosial skjevfordeling mht boforhold, økonomi mv i ulike områder gir sentrale rammebetingelser for barns livssituasjon som må med i vurderinger av barns beste, jf Folkehelselovens §1.1. Å ha med barns og unges eget perspektiv og å involvere dem i planleggingen, vil gi en *opplæring i demokratiske prosesser*. I tillegg vil det kunne gi betingelser for utvikling av selvtillit, tilhørighet og livsmestring å delta i slike prosesser.

8 Kostnader

Å gjennomføre de registreringer og undersøkelser som bør inngå i en BKA eller Barnerettsvurdering krever ressurser. Ofte er det hensiktsmessig å samarbeide med skolene hvis barn skal involveres i prosessen. Det er da nødvendig å ha ressurser til ekstraarbeidet dette vil gi skolene. [Veilederen for BKA i Stockholms](#) stad (2019) har flere eksempler på bruk av BKA med angivelse av kostnader.

9 Formelt ansvar

Barnerettighetsvurderinger eller Barnekonsekvensanalyser er basert på barns rettigheter fastslått i den Internasjonale barnekonvensjonen. I Norge har [Plan- og bygningsloven](#) og [RPRBU](#) klare bestemmelser om at barns interesser skal ivaretas i fysisk planlegging. Dette er detaljert beskrevet i KDDs (2021) veileder om [Barn i plan- og byggesak](#).

10 utfordringer og muligheter

Gjennomføring av BRV og BKA gir store muligheter for å sikre et bedre oppvekstmiljø. De vil gi et bedre beslutningsgrunnlag, stimulere til samarbeid mellom etater og gi barn og unge innsikt i demokratiske prosesser. En evaluering av Vägverkets BKA-arbeid (Björklid 2007) gir en oversikt over *Utfordringer* som må håndteres og som fortsatt gjelder:

- Fare for at BKA ikke gjennomføres der barns *behov ikke er synlige fra start*
- Modeller med flere elementer kan oppleves som en stor *belastning i tillegg til annet arbeid*
- Store *tolkningsmuligheter* mht hva som er til barns beste
- Barn vet mer om ting som ikke voksne vet, men kan ikke så lett foreslå tiltak.

Interessekonflikter som medfører at barnets beste ikke alltid kan tas hensyn til:

- Overgang fra separering til shared space tjener ikke barna
- Et snevert syn på barn og trafikk i skolene
- Konflikter med grunneiere og næringsliv
- Foreldres tidsklemme som kan gjøre at de kjører barna til skolen.

For å tilrettelegge for at kommunene skal bruke Barnerettsvurderinger eller Barnekonsekvens-analyser i sitt arbeid med å ivareta barn og unges interesser i planleggingen bør verktøyene forankres i flere statlige og kommunale styringsdokument. I forbindelse med fysisk planlegging vil det være naturlig å inkludere et krav om Barnerettighetsvurdering i plan- og bygningsloven. Dette og en tydeligere konkretisering av reglene i de [Rikspolitiske retningslinjene for barn og planlegging](#) (Hansen 2023) ville klart styrke kommunenes arbeid med barn og unges oppvekstvilkår.

Samarbeid med skolene er avgjørende med tanke på medvirkning. Se tiltaket [Barn og unges medvirkning i kommunal planlegging](#). Det trengs også samordning mellom stat, fylker og kommuner for å kople folkehelsearbeidet til lokal utvikling og kommunal planlegging, se [Folkehelselovens](#) §1 og § 4.

At det bevilges midler og tid til opplæring i bruk av Barnerettighetsvurderinger eller Barnekonsekvens-analyser er en nødvendig forutsetning for å få gode resultat. Det samme gjelder arbeid for å *synliggjøre gevinster av å ivareta barns interesser* i samfunnsøkonomiske kalkyler. Dette vil være nyttig kunnskap til bruk i saker der barns interesser kommer i konflikt med utbyggerinteresser.

Barneombudet ber i brev av 7.januar 2024 regjeringen **etablere et kompetansesenter for barn og unges medvirkning**:

«Barneombudet ser et stort behov for at myndighetene tar et større ansvar for barns rett til medvirkning og kvaliteten på dette arbeidet. Barneombudet mener det må opprettes et kompetansesenter for medvirkning med barn og unge som kan sikre kunnskap om metode, gi god veiledning og som kan samle eksisterende kunnskap fra barn og unge slik at denne kan benyttes av alle. Det er avgjørende at et slikt kompetansesenter sikres legitimitet og god synlighet. Det har over mange år vært en offentlig og politisk debatt om behovet for mer kompetanse om barns medvirkning i offentlig forvaltning, uten at dette har blitt løst. Behovet for økt innsats for å sikre barns medvirkning er utredet i flere omganger, med anbefaling om å opprette et nasjonalt kompetansesenter. Vedlegget til dette brevet redegjør for ulike aktiviteter i tiden fra 2006 til i dag.»

Å se barn både som subjekt og objekt, utgjør forskjellen mellom barnas eget perspektiv og barneperspektivet. Barns kompetanse på å være barn og deres nærmiljøkompetanse har vært undervurdert. Barn vet «noe mer» som er verdifullt for gode resultat i planleggingen. De er rett og slett eksperter på å være barn
(Barneombudet 2018).

Vi voksne har en tendens til å tro at det at vi selv har vært barn en gang, gir oss kompetanse på det å være barn i dag. Det er først når vi setter oss ned på huk og tar barnets perspektiv at vi kan være de voksne vi skal være, som ledere som legger til rette og veileder barn som selv kommer med sine innspill til det som skjer.
(Hjermann 2019, Tidligere Barneombud)

11 Referanser

Norske styringsdokumenter relatert til FN

Barne- og familiedepartement

- 2019: Opplæringsutvalget. NOU: 2019:23
- 2020: Barnelovutvalget. NOU: 2020:14.

Barne- og ungdomsdirektoratet (Bufdir)

- 2019: Barn og unges medvirkning

- 2020: Syvmilssteget. Se nettsider.

Barneombudet

- Hvordan vurdere barnets beste i saker som berører barn generelt? Veileder.
- 2018: [Håndbok for ekspertmøter og ekspertgrupper med barn og unge](#)
- 2020: Barneombudets innspill til Barne Lovutvalget. 31. mars 2020
- 2021a: Medvirkningshåndboka. Metoder for å involvere barn og unge i viktige saker
- 2021b: Ungdom om medvirkning og barnerettighetsvurderinger. Rapport fra Barneombudets ekspertgruppe.
- 2024: Barneombudet ber regjeringen etablere et kompetansesenter for barn og unges medvirkning. Brev til regjeringen 7. februar 2024.

ENOC (2020). Veiledning for Barnerettighetsvurderinger. European Network of Ombudspersons for Children (ENOC)

FNs Barnekomite (2018). Merknader til Norges rapport om oppfølging av Barnekonvensjonen

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD tidligere KMD)

- 2019a: [Nasjonale forventinger til regional og kommunal planlegging 2019 – 2023](#). Vedtatt ved kongelig resolusjon 14. mai 2019.
- 2019b: Barn og unges medvirkning. Artikkel. 11.9.2019.
- 2020: Veiledning om konsekvensutredninger for planer etter plan- og bygningsloven.
- 2021: [Barn og unge i plan- og byggesak](#). Hvordan sikre og skape gode oppvekstvilkår for barn og unge gjennom planlegging og byggesaksbehandling. Veileder.
- 2023: [Nasjonale forventinger til regional og kommunal planlegging 2023 – 2027](#). Vedtatt ved kongelig resolusjon juni 2023.

Kunnskapsdepartementet (2019). Ny opplæringslov. NOU 2019:23

Lovdata: Grunnloven, Kommuneloven, Plan- og bygningsloven, Folkehelseloven, Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging, Forskrift om konsekvensutredninger.

Redd Barna (2020). Barns medvirkning. Nettside med linker til aktuelle veiledere.

Svenske styringsdokumenter relatert til FNs Barnekonvensjon

Barnombudsmannen (2015). Uppnå kvalitet i beslut som rör barn och unga. Faktablad från www.barnombudsmannen.se

Boverket

- 2015: Att involvera barn och unga. PBL Kunnskapsbanken - en handbok om plan- och bygglagen.
- 2017: Större fokus på de sociala frågorna
- 2019: Barnkonsekvensanalys. Nettartikkel.
- 2020a: Barnkonvensjonen i fysisk planering och stadsutveckling -Kartläggning och analys. Rapport 2020:24.

- 2020b: Barnkonsekvensanalys. Remissförslag. Bilaga 7 til kretsloppsanalys for 11 Skånska kommuner.
- 2020c: Metod for en Barnkonsekvensanalys.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) (2020). [Barnkonsekvensanalys](#). Nettside med linker til forelesing og mal for BKA og eksempler på BKA.

Trafikverket, (2019). Barn och unga i samhällsplaneringen. Informasjon på nettsiden om fellesprosjekt med Boverket og Folkehelsemyndigheten.

Vägverket

- Publikation 2003:37.
- 2005: Vägledning för barnkonsekvensanalys i vägplaneringen. Publikasjon 2005:37
- 2006: Utvärdering Barnkonsekvensanalys i Annelöv. Publikation 2006:26. Region Skåne. Forfattere: Alfredsson, M og Svensson, H, Vägverket konsult.
- 2009: Haffstaskolan deltar i barnkonsekvensanalys Publikation: 2009:40. Vägverket Samhälle Forfattere: Gummesson, M og Larsson, T.

Eksempler på svenske veiledere og rapporter

Göteborgs stad

- 2016: Barnkonsekvensanalys 1.0. Teknisk handbok. Göteborgs stad.
- 2017: (BKA) Barnkonsekvensanalys. Barn och unga i fokus. 1.2
- 2019: Barnkonsekvensanalys og social konsekvensanalys - Göteborgs stad. Nettartikkel.

Huddinge kommun (2016) Metodhandbok för barnkonsekvensanalys. Forfattere: Segerdahl, K og Landgren, T. Kommunstyrelsens förvaltning.

Kristianstads kommun (2020). Handlingsplan för arbetet med barnkonventionen i Kristianstads kommun 2020 - 2022.

Stockholms stad, (2019). [Integrerad barnkonsekvensanalys och dialog](#). Stadsbyggnadskonoret. Kontaktperson: : hanna.cederskog.danielsson@ stockholm.se

Andre referanser:

Björklid, P. (2007): Barnkonsekvensanalys- erfaringer og visioner. Vägverksregionernas Barnkonsekvensanalyser.

Eriksson, E. (2012). Planeringsmetoder för barn i fysisk planering - en studie på nationell, regional og kommunal nivå. Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) Alnarp, Landskapsarkitektprogrammet.

Frislid Meyer, S, Kolbenstvedt, M., Opheim Ellis, I. (2021). [Tiltak for barns egenstyrte mobilitet og aktivitet](#). TØI rapport 1864/2021.

Hagen A.L., Dalseide A.M., og Lorenzen S.B.

- 2019a "Ung på Lambertseter og Karlsrud»: Oppsummering av Ungdomstråkk 7. mai 2019. Notat til høring av planprogram med VPOR for Lambertseter og Karlsrud 2019. Arbeidsforskningsinstituttet (OsloMet).
- 2019b «Ung på Hauketo»: Oppsummering av ungdomstråkk på Hauketo skole 24. september 2019. Notat til høring av planprogram med VPOR for Hauketo 2019. Arbeidsforskningsinstituttet (OsloMet).
- 2019c "Ung på Oppsal»: Oppsummering av Ungdomstråkk på Oppsal og Skøyenåsen skoler 10. oktober 2019. Notat til høring av planprogram med VPOR for Oppsal 2019. Arbeidsforskningsinstituttet (OsloMet).

Hanssen, G. S.

- 2018a: Hvordan ivaretas barn og unge i planleggingen etter plan- og bygningsloven (2018), NIBR, OsloMet NIBR rapport 2018:12.
- 2018b: Barn og unges medvirkning i planleggingen, praksis og erfaringer. NIBR-OsloMet/NMBU.
- 2023: Oppsummering av erfaringer av hvordan hensynet til barns oppvekstvilkår ivartas i planleggingen. Kommentartutgave 12.10.2023. NIBR/OsloMet/NMBU.

Hjerman, R. (2019). Barnekonvensjonen i praksis.

Hjorthol, R. og Nordbakke, S. (2015). Barns aktiviteter og daglige reiser i 2013/14. TØI rapport 1413/2015.

Holloway, S. L, Pimlott-Wilson, H. (2014). "Enriching children, institutionalizing childhood? Geographies of play, extracurricular activities and parenting in England". *Annals of the Association of American Geographers*. 103 (3): 613-627.

Kolbenstvedt, M. & Sæterdal, A. (1977). Barns interesser i planleggingen, NIBR rapport 42.

Landsverk, A.H., Andersen, B., Brattbakk, I., Ascher, B.E. og Dahlgren, K. (2016). Ungdomstråkk. Ungdoms bruk av uterom, parker og plasser - forprosjekt.

Millstein, M., Hofstad, H. (2017). Fortetting og folkehelse. Hvilke folkehelsekonsekvenser har den kompakte byen? [NIBR-rapport 2017:2](#).

NIBR og NBI. (1981). Verktøykassa. Redskap for planlegging av barns nærmiljø. Oslo. Red: Kolbenstvedt, M. og Vestby, G. M.

Nordbakke, S. (2018). Barn og unge i den kompakte byen. Plan 2, 2018

Näsman, E. (2005). Barns perspektiv og perspektiv på barn som informanter. Bilaga 4 i SOU 2005:88.

PLAN, (2020). DE UNGE - medvirkning, definisjonsmakt og oppvekstvilkår. Ung medvirkning i planlegging - fra A til Å PLAN nr 2/2020.

Richardsen, K-O. (2022). Statsforvalteren i Viken og Oslo sitt arbeid med barn planlegging. Asker kommunes seminar om Barn og unges interesser i planleggingen.